

RICHARD

FLANAGAN

We know  
books

să bati  
din palme  
cu o  
singură  
mână

Traducere din limba engleză și note  
PETRU IAMANDI

**LITERA**

București

## CAPITOLUL 1

1954

Toate acestea vei ajunge să le înțelegi, dar niciodată nu le vei cunoaște, toate acestea s-au petrecut demult, tare demult, într-o lume care, între timp, s-a prefăcut în turbă, într-o iarnă uitată, pe o insulă despre care puțini au auzit. A început cu puțin înainte ca ninsoarea să acopere, complet și irevocabil, urmele de pași. Când norii negri învăluie cerul înstelat și luminat de lună, când bezna fără umbre se întinde peste pământul ce încă mai șoptește.

În clipa aceea de grație, când timpul încremenește, ghetetele de un roșu aprins ale Mariei Buloh au coborât pe a treia și ultima treaptă acoperită de zăpadă a barăcii de lemn. În clipa aceea, pe când își întorcea fața de la cabană, Maria Buloh și-a dat seama că deja se îndepărtase prea mult și că nu se mai putea întoarce.

Unii spun că în noaptea aceea a fost pur și simplu luată pe sus de furia viscolului, că furtuna cumplită, ce mătura totul în cale, a purtat-o ca pe un înger până în pădurea de lângă colonia lor, că Maria Buloh a zburat

ca o nălucă spre ținuturile sălbatice ce se întind dincolo de locul acela care ardea ca o rană proaspătă, de glonț.

Dar bineînțeles că nu e adevărat.

Unii spun chiar că s-a prefăcut în furtună, în vijelia care avea să-i urgisească pe toți. Dar pe astfel de furtuni înspăimântătoare nu poți zbura, ca într-un vis. Unor asemenea furtuni nu poți decât să încerci să le ții piept și tocmai asta a făcut Maria Buloh, fiindcă, la urma urmei, era o femeie cu capul pe umeri, nu una care să-și ia zborul, chiar dacă unii spun altceva. A înfruntat vântul ca pe un zid care, dintr-o clipă într-alta, s-ar fi putut prăbuși peste ea și s-a zgribulit în paltonul acela stacojiu, ponosit, strâns pe corpul ei pricăjit. Dar să n-o luăm înainte cu povestea, căci vântul a început să bată mai tare de-abia când femeia părăsea colonia. Și mai avea de mers până să ajungă atât de departe.

– Mamă, a auzit Maria Buloh vocea unei fetețe dinspre baraca de lemn.

Apoi din nou, de data aceasta mai mult un scâncet:

– Mamă...

Maria Buloh a rămas pe treapta aceea, privind oriunde, numai la baraca de lemn din spatele ei nu, în timp ce încerca să liniștească feteța pe care o lăsase înăuntru. Maria Buloh și-a privit ghetele de un roșu aprins, s-a uitat la urmele frumoase pe care le lăsau pe zăpada proaspătă niște ghete atât de scâlciate, a văzut, pe celelalte două trepte de lemn, cum încep să-i dispară urmele pașilor în ninsoarea involburată și s-a întrebat din ce e alcătuită frumusețea și de ce binele are parte de un timp atât de scurt înainte să dispară.

– Aja, aja, a spus Maria Buloh, încercând să liniștească fetița cu vorbele pe care le spuneau mereu mamele din țara ei ca să-și adoarmă copiii. Aja, aja.

S-a îndepărtat fără să se uite înapoi, la baraca de lemn, privind în sus, fără o țintă anume, dincolo de marginea coloniei uitate de lume, spre pădurea întunecată. S-a uitat la cerul negru al nopții. A privit ninsoarea ce se prelingea în conurile luminii galbene, electrice. A privit fulgii albi care coborau în spirală. S-a uitat cum se răsuceau, se învâртеbeau, de parcă ar fi fost chiar timpul care nu curge constant, ci cum vrea el. Maria Buloh s-a uitat cum ninsoarea îi arăta că aerul nu rămâne nemișcat, ci capătă nenumărate forme geometrice, are posibilități infinite de a face mișcări grațioase, inexplicabile.

În clipa aceea, Maria Buloh a simțit că vede absolut totul, că se vede până și pe ea, ca și cum ar fi jucat într-un film și acesta era platoul de filmare. Gândind astfel, n-a mai auzit strigătele îndepărtate ale fiicei ei din baraca pe care tocmai o părăsise. Sunete ciudate. Sunete pe care nu voia să le audă.

– Mamă, striga fetița, dar mama ei nu voia să audă.

– Aja, aja, repeta Maria Buloh, mângâietor, deși nimeni nu poate ști dacă rostea cuvintele pentru ea, pentru copilul ei sau fără nici un motiv, fiindcă se îndepărtase deja de casuță și, oricum, ninsoarea acoperea toate sunetele. Aja, aja.

Continua să privească: vedea totul cu alți ochi, de parcă n-ar fi avut nici o legătură cu ea. A văzut că toată scena în alb-negru era luminată de stâlpii goi care flancau ceea ce părea a fi o stradă, că de o parte și de alta

a străzii erau barăci de lemn, nefinisate, cu acoperișul și coșul din tablă ondulată, și că unora dintre cei care locuiau acolo le aminteau de toate suferințele îndurate în lagărele de muncă silnică din Urali sau din Siberia. Dar știa că acolo nu e Uniunea Sovietică a lui Stalin. Știa că nu e Kolîma, nici Goli Otok sau Birkenau. Știa că nu e nici măcar Europa. Știa că e o colonie de muncitori a Comisiei Hidroelectrice, numită Butlers Gorge, care se înălța ca o bubă acoperită de zăpadă în sălbăticia pădurii tropicale.

În acest spațiu infinit, barăcile fuseseră construite ușă în ușă, de parcă până și ele se ghemuiau și se înghesuiau, tremurând, în fața atotputerniciei și a tăcerii necunoscutului, care putea fi binevoitor, la fel cum poate că nici nu-i păsa de oameni, dar poveștile cumplite pe care aceștia le purtau cu ei – cronici ale secolelor de barbarie și orori repetate, pe care le duceau în spinare, împreună cu câteva milieuri din dantelă, fotografii încrețite, și cu obiceiuri și feluri de a mânca ciudate – nu le lăsau decât libertatea de a le fi teamă.

Fiindcă a nu te teme însemna să-ți imaginezi o lume dincolo de propria experiență de viață. Ceea ce era prea mult pentru oricine.

Muncitorii erau nevoiți să stea în acele țărcuri înghesuite de barăci pentru că în acest ținut muntos, îndepărtat, din îndepărtata insulă a Tasmaniei, situată la mare distanță de îndepărtata Australie, nu exista nici o altă așezare cale de mulți kilometri. Existau doar râuri sălbatice și lanțuri muntoase sălbatice și peste tot o pădure tropicală care ceda doar ici și colo domnia

unor câmpii acoperite cu rogoz sau, mai sus, ierbiî-negre, alpine.

Asta a văzut ea.

Cât despre ce a auzit, nu a auzit nimic.

Era începutul mării explozii în construcția de baraje. Era vremea când noii australieni veneau în astfel de locuri sălbatice, la munca de jos, ca să înalțe baraje fiindcă slujbele din orașe, pe care noii australieni bineînțeles că le-ar fi preferat, le reveneau vechilor australieni. Dar Maria Buloh, nevasta lui Bojan Buloh, mama Sonjei Buloh, nu se ducea la Butlers Gorge.

Ea pleca de acolo.

Pentru totdeauna.

Și așa, Maria Buloh a continuat să pășească pe strada pustie, o femeie tânără, îmbrăcată într-un palton vechi, cu o valijoară de carton; urmele lăsate de ghetele ei au despărțit în două, pentru câteva clipe, colonia mohorâtă, sumbră, măturată de furtună, pe când imaginea ei își pierdea deja contururile lumești în zăpada care cădea fără încetare.

Stratul de tăcere pe care ninsoarea îl așternuse peste colonie a fost întrerupt de duduitul unui mic motor. Razele de lumină galbenă, difuză, ce răzbăteau dintr-un singur far proiectau o baltă de culoarea urinei în vârtejul fulgilor. Apoi un motociclist aplecat peste ghidon, cu atașul gol, a apărut din neantul alb și s-a îndreptat spre ea. Motociclistul a trecut în viteză pe lângă Maria Buloh, apoi, după vreo cincizeci de metri, a încetinit, a luat-o la dreapta și s-a oprit în fața cantinei. Maria Buloh s-a oprit și ea, s-a întors și a rămas cu privirea atintită într-acolo.

În fața intrării principale în cantină, o ușă dublă, din șipci de lemn, a văzut vreo zece femei strânse în jurul unui foc improvizat într-un butoi de tablă plin cu mângal; femeile preferau să schimbe o vorbă afară, numai să nu stea singure în case, chiar dacă acolo era cald. Erau îmbrăcate într-un amestec donquijotesco de rochii de vară și paltoane groase, iar pe cap purtau fie o bască, fie o pălărie pleoștită, fie una de pai, fie un batic, alcătuiind un curcubeu exotic. Unele stăteau în picioare, altele ședeau pe butoiașe de bere, goale, sporovăind și bând din când în când din berea adusă de bărbații lor – soți, prieteni, curtezani – din cantina destinată numai bărbaților. Ușa se deschidea uneori, ca să intre ori să iasă cineva, iar atunci aburul bărfelor, al bancurilor și râsetelor, ca și zgomotul de pahare sparte, se revărsa peste femei, ajungând în strada principală.

Motociclistul, care purta o geacă de piele și avea casca pe cap, a oprit motorul, a coborât și, luând o poză dramatică, a intrat cu pași mari în cantină, pe lângă femei. O clipă, cele care ședeau pe butoiașe au rămas surprinse de această apariție plină de culoare. Pe urmă i-au auzit glasul răsunând în cantina înțesată de bărbați.

– Mă numesc Eric Preston, a strigat el. Sunt președintele Sindicatului Muncitorilor din Australia și am venit să rezolv problema refugiaților. Cine-i șeful aici?

Dar imediat vocea lui stridentă s-a pierdut în acel adevărat Babilon, unde bărbații beau ca să-și uite trecutul, iar femeile și-au îndreptat din nou atenția spre femeia singură, cu o valiză, care pleca Dumnezeu știe unde, într-o noapte atât de păcătoasă; femeia singură,

care se uita lung la ele și prin ele, de parcă ele ar fi fost și n-ar fi fost acolo, de parcă ar fi văzut un viitor înrudit cu trecutul, când toate vor fi din nou împrăștiate de vânt și nimic nu va rămâne din acest timp și loc cumplit. Fața ei (atât de tânără, atât de tânără, încât acum pur și simplu le descumpănea) părea aproape orientală: structura oaselor și ochii mari erau altfel decât la australieni, iar cutele – câteva doar, dar adânci – nu păreau a fi opera anilor sau a soarelui, ci a unui sculptor care i le dăltuise pe față ca să-i accentueze frumusețea stranie, exotică.

Mai târziu, unele au spus că femeia greșise, condamnând ceea ce nu puteau înțelege. Poate datorită acestei condamnări sau poate dintr-o emoție total opusă, dintr-un pic de compasiune față de o tragedie care li se putea întâmpla și lor, sau poate din motive pe care nu le pricepeau, ele și-au dat coate și au tăcut când Maria Buloh s-a uitat lung la ele și tot ce au auzit, și ele, și Maria Buloh, era doar larma continuă a bărbaților din cantină.

Maria Buloh le-a întors spatele și a pornit din nou la drum. Dintr-un gramofon din cantină ajungeau până la ea, din ce în ce mai stins, acordurile unui cântec american nou, country-western. Cântecul părea că fierbe un potop de lacrimi, ca un gulaș făcut din tristețe. Zgomotele cantinei se pierdeau pe măsură de Maria Buloh se apropia de pădurea întunecată. Cântecul a dispărut sub șfichiul ușor al lapoviței. Fața Mariei Buloh nu trăda nici o emoție. Da, fața aceea – frumoasă, *da*; tânără, *da*; dar și altceva. Ce anume?

Ca și cum i-ar fi întipărit misterul pentru totdeauna, lacrimile – deși puține – îi alunecau din ochi și îi smălțuiau fața.

În spatele Mariei Buloh se întindeau urmele ce duceau înapoi la locul din care venea, urmele care se pierdeau aproape în clipa în care le lăsa în zăpada ce continua să cadă, care dispăreau în albul ce amenința să învăluie totul în acea colonie amărâtă, de demult.

Apoi, după ce cantina se închisese, după ce bețivii încetaseră să se mai bată, iar cartoforii își strânseseră cărțile și acum sforăiau, umplând de damfuri de drojdie spatele femeilor care-și purtau baticurile și în pat, viscolul s-a întetit, iar vântul a început să urle atât de tare, încât a băgat în sperieți până și bucata aceea de pământ sălbatic.

*Aja, aja, părea el să urle. Aja, aja.*

Iar copacii bătrâni, uriași, trosneau și gemeau, fiarele de telegraf, noi, care zgâriau cerul de necuprins al nopții, șuierau sinistru, și toate femeile de care somnul nu se lipea în noaptea aceea, în paturile lor lăsate pe-o rână, au tot tresărit la auzul acestor zgomote.

## CAPITOLUL 2

1967

Făcea tâmplărie; doar atât voia să-și amintească Sonja Buloh.

Cât de des?

Ori de câte ori avea prilejul, la serviciu și acasă.

Ce fel de lemn folosea?

Stejar tasmanian, resturi de lemn negru recuperate din lăzile de gunoi, pin de Huon, când fabrica de cherestea Finns îl vindea mai ieftin, plăci din aşchii de lemn, când preţul era prea mare. Lemn alb din cutii vechi, placaj gros, din şase straturi, zgrunţuros, folosit la barăcile de pe şantierul de construcţii. Pin King Billy sau cu miezul negru, când depozitele renunţau la bucăţile de lemn exotic, din partea locului, de lungimi inegale. Dar el scotea ceva bun din fiecare, ceva din care făcea şi ea parte.

Ce scotea din ele?

Absolut orice; dulapuri şi mese pe care le vindea, scrinuri pentru lenjeria de pat pe care niciodată n-o aveau, o consolă pentru aeromodelul făcut după cel pe

care-l văzuse într-o reclamă, mânere pentru vechiul frigider, scaune, scaunele, corpuri de bibliotecă pentru vecini, suporturi pentru ghivecele de flori și cutii de scule pentru familia lor.

O familiariza cu însușirile și utilizările mai multor tipuri de lemn: ce bine se lustruia pinul cu miez negru, cum alungau puricii așchiile pinului de Huon, cum din stejarul tasmanian ieșeau niște rame pe cînste, dar nu și din pin, cum placajul putea fi tratat cu aburi, cum lemnul negru te făcea să strănuți când îl dădeai cu șmirghel, cum mirtul era bun pentru piese de mobilier, iar pinul King Billy era bun pentru pervazul ferestrelor.

Lucra cu lemnul, încercând să scoată ceva din el și astfel să facă ceva pentru ei. Lucra cu lemnul, iar pentru ea el era lemnul și-l iubea pentru asta, Dumnezeu, cât de mult îl iubea pentru asta.

Dar când mirosul acela înțepător de pâine acră, mucegăită, și tot răul pe care-l prevestea el îi mută din nou nasul din loc Sonjei Buloh, iar fata ridică ochii, văzu că nu se înșală. Iar se îmbătase. Trebuie să spunem, totuși, că nu era un bărbat solid, dar când îl apuca furia, părea atât de mare, încât ar fi putut dărâma pereții unei încăperi, ar fi putut s-o pună la pământ cu furia lui și s-o strivească precum buldozerul care nu are milă de nimic. Iar furia îl apuca atunci când bea, ceea ce se întâmpla tot mai des odată cu trecerea anilor.

O privea de sus pe Sonja Buloh, legănându-se, cu capul ușor întors, iar ea vedea cum i se înroșește ceafa. Cu ochii rătăciți și părul vâlvoi, cu cămașa din flanel